

Jaz imam pravico, ti imaš pravico, on/ona ima pravico ...

Uvod v otrokove pravice

Vse osebe imajo pravice. Poleg tega pa imaš kot dekle ali fant do osemnajstega leta še nekatere posebne pravice. Seznam teh pravic je točno določen v Konvenciji o otrokovih pravicah (Združeni narodi, 1989) in vsebuje tudi ukrepe, ki jih morajo sprejeti države, da lahko pravice uresničiš.

60
YEARS
ANS
2009

Tvoje preživetje, tvoja zaščita, tvoj razvoj

- Upravičen si do zaščite svojih interesov v vseh odločitvah, ki te zadevajo in do tega, da ne postaneš žrtev diskriminacije, npr. zaradi tvojega porekla, tvojih mnenj in prepričanj ali tvojega spola.
- Imaš pravico do življenja ter uravnoveženega in zdravega telesnega, duševnega, duhovnega, moralnega, socialnega razvoja.
- Imaš pravico, da so vse tvoje osnovne življenjske potrebe zadovoljene (prehrana, oblačila, nastanitev, zdravje ...).
- Imaš pravico, da si zaščiten/-a pred vsemi oblikami izkoriščanja, zlorab, telesnega in duševnega nasilja, tako v tvoji družini kot tudi v drugih ustanovah, ki skrbijo za otroke.
- Imaš pravico do kvalitetnega izobraževanja, da se zagotovi najboljši mogoč razvoj tvoje osebnosti, talentov in sposobnosti. Med šolanjem se moraš naučiti spoštovanja pravic in svoboščin drugih in se pripraviti na odgovorno življenje v svobodni družbi, v duhu razumevanja, miru, enakosti in prijateljstva med vsemi.
- Imaš pravico dostopa do različnih in objektivnih informacij.
- V primeru tvoje duševne ali telesne prizadetosti imaš pravico do dostojnega življenja, ki pospešuje tvojo vključitev v družbo, tvoj osebni razvoj in maksimalno samostojnost.
- Imaš pravico do počitka, razvedrila, iger, rekreativnih, umetniških in kulturnih aktivnosti v okolju, ki je primeren tvoji starosti, in ki spoštuje tvoje pravice.

Tvoja identiteta, tvoje zasebno življenje in tvoja družina

- Imaš pravico do imena, državljanstva in zaščite svoje identitete. Če pripadaš etnični, verski ali jezikovni manjšini, ti ne sme biti odvzeta pravica do uživanja lastnega kulturnega življenja, izpovedovanja vere ali uporabe jezika tvoje skupine.
- Imaš pravico do varstva svojega zasebnega življenja. Nihče ne sme brez pravne podlage poseči v tvoje življenje ali v življenje tvoje družine. Tvoj naslov, tvoje dopisovanje, tvoja čast in tvoj ugled so varovani po zakonu.
- Tvoji starši nosijo skupno odgovornost za tvojo vzgojo in razvoj. Imajo pravico in dolžnost, da ti ponudijo vodenje in usmerjanje pri uresničevanju tvojih pravic in spoštovanju tvojih obveznosti.
- Imaš pravico, da veš, kdo so tvoji starši in da oni skrbijo zate, razen če je to v nasprotju s tvojimi interesi.
- Imaš pravico, da veš, kje se nahajajo tvoji starši in pravico, da vstopiš v drugo državo, da se jim pridružiš. Tvoji starši imajo enako pravico glede tebe.
- V primeru ločitve imaš pravico do svetovanja pri vseh odločitvah, ki se nanašajo na tvoje odnose s starši. Če si ločen/-a od tvojih staršev, ali od enega od njih, imaš pravico do rednega stika z njimi, razen če je to v nasprotju s tvojimi interesi.
- Posvojitev je dovoljena samo, če je v tvojem interesu.

Tvoje svoboščine

- Svoboda mišljenja: takoj ko si sposoben, imaš pravico do izražanja svojega mnenja o vsem, kar te zadeva. Tvoje mnenje se mora upoštevati.
- Svoboda izražanja: imaš pravico do svobodnega izražanja ter iskanja, sprejemanja in razširjanja informacij.
- Svoboda misli, vesti, veroizpovedi.
- Svoboda združevanja: imaš pravico do pridruževanja drugim in do udeležbe na srečanjih.

Pri uveljavljanju teh pravic veljajo omejitve: spoštovati moraš pravice in svoboščine drugih in ne smeš ogrožati družbe ali sebe.

Država in ti

- Država mora narediti vse, kar je potrebno, da lahko uresničiš vse pravice in svoboščine, ki so ti priznane.
- Država te mora zaščititi in zagotoviti tvojo blaginjo. Mora pomagati tvojim staršem ali skrbnikom z ustanavljanjem institucij in javnih služb, ki so odgovorne, da zaščitijo tvoj interes in blaginjo.
- Če ne moreš živeti s svojo družino, te mora država zaščititi in ti pomagati. Poiskati mora rešitev, ki upošteva tvojo preteklost in kulturo, imaš pa tudi pravico do občasnega preverjanja tvoje situacije.
- Država mora sprejeti ukrepe, da te zaščiti pred nevarnostmi, povezanimi s prepovedanimi drogami.
- Če si bil/-a žrtev nasilja, ti mora država pomagati in olajšati vrnitev v normalno življenje.
- Imaš pravico do sodnega varstva. Država mora poskrbeti, da je sodni postopek prilagojen tvojim posebnim pravicam in potrebam.
- Ne smeš biti izpostavljen/-a mučenju ali krutemu, ponižujočemu kaznovanju.
- Ne smeš dobiti smrtne kazni ali dosmrtnega zapora.
- Nihče ti ne sme nezakonito ali samovoljno odvzeti prostosti. Zapor naj bo zadnja mogoča rešitev; zapor mora upoštevati tvoje potrebe in tvojo starost; zaprt naj bi bil za najkrajši potreben čas. V zaporu moraš biti ločen/-a od odraslih zapornikov in imaš pravico ostati v stiku z družino (razen v izrednih primerih zaradi tvojega interesa).
- V primeru vojne, te mora država zaščititi in skrbeti zate. Če imaš manj kot 15 let, ne smeš biti rekrutiran/-a v vojsko.

Mednarodne konvencije so pogodbe med državami. Te pogodbe določijo pravila, ki morajo biti popolnoma spoštovana, hkrati pa podpirajo države, da sprejmejo še bolj ugodne ukrepe za otroke. Če je veljavni zakon v tvoji državi zate bolj ugoden kot tekst konvencije, se mora uporabiti nacionalno pravo.

Mednarodne organizacije in ti

Države so ustanovile veliko mednarodnih organizacij. Nekatere, kot so Združeni narodi ali Svet Evrope, so bile ustanovljene z namenom zaščite človekovih pravic, preprečevanja konfliktov in razvoja bolj pravičnih, uspešnejših in demokratičnih družb. Skoraj vse mednarodne konvencije so bile sestavljene v krogu teh organizacij. Te zatem sprejmejo ukrepe, da države spoštujejo zapisane pravice.

Odbor za otrokove pravice jamči spoštovanje Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah. Lahko poižveš o njegovih priporočilih, ki se nanašajo na tvojo državo.

Otroci lahko vložijo tudi tožbo pri Evropskem sodišču za človekove pravice. Sodišče je med drugim obsodilo državo, ker ni zaščitila otrok pred telesnim kaznovanjem v zaporu, v šoli in doma. Druga država je bila obsojena, ker ni poskrbela za punčko, ki je potovala sama.

Kaj storiti, če tvoje pravice niso spoštovane?

Uresničevanje nekaterih pravic je lahko omejeno zaradi tehtnih/utemeljenih razlogov. Na primer zaradi tvoje zaščite pred večjo nevarnostjo ali glede na tvojo zrelost in tvojo starost. Obstajajo pravice (kot pravica do življenja, do izobraževanja, do zdravja in do zaščite pred nasiljem in izkoriščanjem), ki ne smejo biti nikoli omejene, niti pri starših ali učiteljih. Če meniš, da so bile tvoje pravice kršene, lahko:

- govoriš z osebami, ki jim zaupaš, kot so starši, učitelji, zdravniki in prijatelji, socialni delavci in osebe, ki te pazijo;
- pokličeš telefonske številke organizacij za pomoč otrokom žrtvam nasilja in govoriš z osebo, ki ti bo znala svetovati;
- se obrneš na policijo, vložiš tožbo in zahtevaš zaščito države;
- se obrneš na zagovornika otrok in na prostovoljske organizacije, ki ščitijo otrokove pravice;
- v nekaterih primerih se obrneš celo na Evropsko sodišče za človekove pravice.

Svet Evrope

Svet Evrope je mednarodna organizacija, ki je bila ustanovljena leta 1949; danes ima 47 držav članic. Njena naloga je promocija človekovih pravic, demokracije in pravne države. Prizadeva si, da bi izdelala skupna demokratična načela, ki temeljijo na Evropski konvenciji o človekovih pravicah in drugih referenčnih besedil, ki ščitijo ljudi, kar seveda vključuje tudi 150 milijonov evropskih otrok.

Program "Gradimo Evropo za otroke in z njimi" skrbi za promocijo otrokovih pravic in zaščito otrok pred vsemi oblikami nasilja. Skupina, odgovorna za ta program, se ukvarja z zadevami, kot so: nasilje doma in v šoli, izobraževanje za človekove pravice, otroci in internet, pravičnost in otroštvo. Za več informacij o naših konvencijah, srečanjih, publikacijah, spletni igri »Divji spletni gozdovi« (»Wild Web Woods«), obišči našo spletno stran.

"Gradimo Evropo
za otroke in z njimi"
Conseil de l'Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int/children
children@coe.int

Dokument je bil pripravljen z velikodušno podporo finske vlade.